

פרופ' יעקב בלידשטיין

(תרצ"ח-תש"ף)

פרופ' אמריטוס הרב יעקב בלידשטיין, חתן פרס ישראל ומופקד הקתדרה ע"ש הוברט באוניברסיטת בן-גוריון בנגב, היה שילוב נדיר של שני דגמים של תלמידי חכמים – "סיני" ו"עוקר הרים". "סיני" הוא אדם בעל ידע מופלג, השולט בכל הטקסטים והמסורות. לעומתו, "עוקר הרים" הוא אדם חריף מחשבה ומקורי, אדם שיכול לחדש חידושים. בבלידשטיין התגלמו שני הדגמים גם יחד. קשה להיזכר בפעמים שנשאל שאלה על מקור כלשהו – בקנון היהודי, בספרות העולמית, בהגות הכללית או בספרות המחקר – ולא ידע לענות בדיוק רב. הוא היה בן הדור שהיה חשדן בתחום המחשוב והתקשה לשלוט בטכניקות החדשות, אולי משום שהוא עצמו היה מחשב מהלך.

בקיאות מקיפה טובה למי שרוצה למסור הלאה את העבר, אולם היא אינה מספיקה למי שרוצה לתרום תרומה ייחודית להווה ולעתיד. בלידשטיין היה גם "עוקר הרים", בעל יכולת לארגן את כל הידע שהחזיק בו וליצור יצירות חדשות. הוא פרסם בנושאים רבים: מדרשי חז"ל, תולדות ומחשבת ההלכה, כתבי הרמב"ם וראשונים אחרים וכן הגות יהודית מודרנית, במיוחד הגותו של מורו הרב יוסף דב סולובייצ'יק. הוא שאל שאלות מקוריות על הטקסטים והציג נקודות מבט חדשות. למשל, במחקרו "משנה תורה" של הרמב"ם היה בלידשטיין חלוץ בפרשנות דברי הרמב"ם על היבטיהם השונים, ובהם המקורות היהודיים שהרמב"ם נשען עליהם וכן הנסיבות החברתיות והתכנים ההגותיים שהשפיעו על פסקיו. בלידשטיין נמשך במיוחד לשאלות בתחום ההגות המדינית, ובכללן שאלות קיומיות של עם ישראל במדינתו, שאליה הוא עלה מקנדה (לאחר שעקר אליה מארצות הברית, שבה גדל) בגיל 34.

כשם שמתמטיקאי אינו חייב להיות משולש, פרופסור למחשבת ישראל אינו חייב להיות יהודי מאמין. הרב יעקב בלידשטיין אכן היה יהודי מאמין, לא אמונה עיוורת או פשטנית אלא אמונה עמוקה ומנומקת. הוא החזיק באמונותיו ושמר מצוות בסגנון "דרכיה דרכי נועם". אפשר לראות את היחס בין אמונתו לבין מחקריו בחיי היום-יום שלו ובהתחייבויותיו הציבוריות. הוא כתב על "כבוד הבריות" אצל חז"ל כיוון שהאמין שיש לחלוק כבוד לכל אדם. הוא עסק בצורכי ציבור – שימש דקן הפקולטה, ראש המחלקה, חבר בוועדות לאומיות, חבר פעיל בקהילה הדתית – כיוון שראה בשירות הקהל חובה דתית ומוסרית.

אחד הספרים המושכים ביותר של בלידשטיין הוא "עצב נבו", שבו ניתוח של מדרשים על מותו של משה רבנו. בלידשטיין מראה שם שאחד המוטיבים במדרשים הוא שהחכמים השליכו את הערכים ואת החששות שלהם על רבנו הראשון: משה היה בעיניהם "כול-חכם" החושש מדעיכה בסוף ימיו ומאיבוד חוכמתו, כישוריו, זהותו ומעמדו. וכך קרה לרבנו עצמו בסוף ימיו כשמחלתו גברה על נפשו ועל גופו.

אשתו, ד"ר בתיה בלידשטיין האוהבת והאהובה, טיפלה בו במסירות בתקופה קשה זו, והוא השאיר אותה אחריו עם שישה ילדים ונכדים ונינים רבים. כמו כן השאיר חברים, עמיתים ותלמידים אבלים. תהא נפשו צרורה בצרור החיים.

כתב: פרופ' דניאל י' לסקר, עמית וחבר במחלקה למחשבת ישראל ע"ש גולדשטיין-גורן, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב